

ตำนานปวงเทพ
ทั้งไทยและเทศ
รวมถึงสัตว์มหัศจรรย์
แห่งแดนหิมพานต์

กำเนิด เทวดา

เรียบเรียง : มาลัย (จุฑารัตน์)

กำเนิด ไควดง่า

เรียบเรียง : มาลัย (จุฑารัตน์)

มนุษย์สร้างคำพูดขึ้นมา ชีตเขียนถ้อยคำลงบนแผ่นดินเหนียว ผืนหนัง ไม้ไผ่ และ กระจดองเต่า...

การค้นพบกระดาษและการพิมพ์ ทำให้หนังสือมีรูปลักษณ์ที่พกพาได้สะดวก และเผยแพร่ไปในวงกว้างอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ การพิมพ์ ช่วยสถาปนาภาษาของแต่ละชาติให้มั่นคง ช่วยให้ภาษาของสามัญชนแพร่หลาย ทำให้คนอ่านออกเขียนได้เพิ่มสูงขึ้น และขยายวงกว้างออกไปนอกวงผู้นำและนักบวช

และแท้จริงแล้ว การพิมพ์หนังสือคือการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน ทั้งทางความคิดและสังคม

สภาพริทัศน์

สภานิติบัญญัติ

ลำดับที่ ๑๒๙๓

กำเนิดเทวดา

เรียบเรียง : มาลัย (จุฑารัตน์)

พิมพ์ครั้งแรก : สิงหาคม ๒๕๖๒

ราคา ๕๖๕ บาท

พิมพ์โฆษณาครั้งนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้ว

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๕๘

ไม่อนุญาตให้สแกนหนังสือ หรือคัดลอกเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสำนักพิมพ์และเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมสำนักหอสมุดแห่งชาติ

มาลัย (จุฑารัตน์).

กำเนิดเทวดา.-กรุงเทพฯ : สภาพบบooks, ๒๕๖๒.

๔๙๖ หน้า.

๑. เทพปกรณัม. ๒. การเกิด - เทพปกรณัม. I. ชื่อเรื่อง.

๒๙๔.๓๑๒๑๑

ISBN 978-616-00-3775-9

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : บริษัทสภานิติบัญญัติ จำกัด

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร/บรรณาธิการอำนวยการ : วรพันธ์ โลกิตสถาพร กรรมการผู้จัดการ : ดร. สุภัคชญา โลกิตสถาพร

ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ/บรรณาธิการบริหาร : เจติยา โลกิตสถาพร ที่ปรึกษาด้านบรรณาธิการ : รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์

ผู้จัดการฝ่ายขาย : กิ่งแก้ว ลิขะไชย บรรณาธิการสร้างสรรค์ : พัชรี แต่แดงเพชร

หัวหน้ากองบรรณาธิการสร้างสรรค์บรรณานิยาย : พัชรพร บุญสูง

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร : สุรียกานต์ พรหมมงคล

บรรณาธิการเล่ม : บุญเอก พฤษภาวัฒนา นพวัฒน์ สุวรรณช่าง พิสูจน์อักษร : สุนันทา สุนันท์ภักดี

ออกแบบปก : กฤษดา รอดหลง ปก/ภาพประกอบ : ประเวศน์ หนูจิน ฟูปล่ม : อนุรักษ์ บัวกิ่ง จุฬาลักษณ์ เศษรุ่งเรืองวิทย์

พิมพ์ที่ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด

สภานิติบัญญัติ

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย บริษัทสภานิติบัญญัติ จำกัด

๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๙๔๐ ๓๙๗๐

กองบรรณาธิการ : spbbooks@hotmail.com

กองบรรณาธิการสร้างสรรค์ฉบับ : satapornbooks.editor@gmail.com

ฝ่ายสำนักงาน : info@satapornbooks.com

www.satapornbooks.com

หากท่านผู้อ่านพบหนังสือไม่ได้มาตรฐาน เช่น หน้ากระดาษสลับกัน หน้าขาดหาย การเข้าเล่มไม่สมบูรณ์
สำนักพิมพ์ยินดีรับผิดชอบเปลี่ยนหนังสือใหม่ให้ท่าน โปรดติดต่อและส่งหนังสือคืนพร้อมระบุรายละเอียดการชำรุด
ไปตามที่อยู่ด้านบน หรือ โทร. ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ ต่อ ๒๑, ๕๔, ๕๖

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคม
ผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ
แห่งประเทศไทย

คำนำสำนักพิมพ์

เรื่องราวของเทพและเทวดามีปรากฏอยู่ในสังคมทุกชนชาติ สืบทอดกันมาทั้งรูปแบบลายลักษณ์อักษรและมุขปาฐะ สะท้อนมุมมองต่อโลกของผู้คนในอดีต และเป็นรากฐานวัฒนธรรมที่ยังเหลือเค้าโครงให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

กำเนิดเทวดา ได้รวบรวมเรื่องราว เกร็ดเล็กเกร็ดน้อย ความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาในด้านต่างๆ ทั้งพราหมณ์ พุทธ รวมไปถึงกรีก-โรมัน มาเล่าสู่กันฟังอย่างง่ายๆ ตามสไตล์นักเขียนมากประสบการณ์ มัลย์ (จุฑารัตน์) มีทั้งเรื่องราวที่รู้จักกันดีเป็นสากล เรื่องที่อาจไม่เคยได้ยินได้ฟัง รวมไปถึงเรื่องราวของสัตว์หิมพานต์ สัตว์ในจินตนาการที่ปรากฏในศิลปะไทยหลายแขนง

กำเนิดเทวดา เคยจัดพิมพ์มาแล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยสำนักพิมพ์บรรณสารการพิมพ์ ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้ปรับปรุงข้อมูลเนื้อหาบางส่วนให้ทันสมัย พร้อมภาพประกอบสวยงาม และอินโฟกราฟิกเพื่อให้เข้าใจง่ายหวังอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รรถรสและเพลิดเพลินไปกับเรื่องราวของปวงเทพเทวาและสัตว์ป่าหิมพานต์อย่างเต็มอิม

สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์

คำนำผู้เขียน

เวลาที่ผู้เขียนอ่านวรรณคดีมักจะต้องสะดุดติดขัดกลางคันด้วยสาเหตุประการหนึ่งคือ อ่านพบคำที่ดูคล้ายคุ้นเคยอย่างมาก แต่พอต้องการรู้ความหมายหรือลักษณะที่แน่นอนชัดเจนของคำคำนั้น กลับหาคำตอบไม่ได้ ต้องค้นหาต้นตอที่มาของคำเหล่านั้นเสียก่อน จึงค่อยเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดีที่อ่านได้

ผู้เขียนคาดว่าคงมีอีกหลายท่านที่ประสบกับเหตุการณ์อย่างนี้เช่นกัน จึงรวบรวมที่มาของคำที่น่าสนใจเหล่านั้นไว้ในหัวเรื่องว่า *กำเนิดเทวดา*

หวังอย่างยิ่งว่า *กำเนิดเทวดา* จะสามารถสร้างความบันเทิงและเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านได้บ้าง โดยเฉพาะท่านผู้อ่านที่กำลังศึกษาวรรณคดีอยู่ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเหล่านี้จะช่วยเพิ่มรสชาติให้ท่านอ่านวรรณคดีได้สนุกสนานและราบรื่นยิ่งขึ้น

มาลัย (จุฑารัตน์)

สารบัญ

- ภาคเทวโลก -

สวรวรค์	๑๑	พระวรุณ	๑๘๕
พระคิวะ	๒๐	ท้าวกุเวร	๑๙๖
พระอุมา	๒๗	พระพาย	๒๑๕
พระนารายณ์	๓๒	พระอัคนี	๒๒๓
พระลักษมี	๓๘	พระอินทร์	๒๓๒
พระพรหม	๔๘	อินทราณี	๒๕๖
พระสร้อยดี	๕๕	เมขลา	๒๗๐
พระคงคา	๖๐	รามสูร	๒๗๙
พระธรณี	๖๙	พระวิศวกรรม	๒๘๕
พระคณิศ	๗๕	พระปัญจสิขรคนธรรพราช	๒๙๕
พระขันทกุมาร	๘๔	นางสุริยวัจนสา	๓๐๒
พระกามเทพ	๙๐	(พระปัญจสิขรคนธรรพราช ๒)	
พระอาทิตย์	๙๖	พระนารท	๓๐๘
พระจันทร์	๑๐๓	พระกัศยปเทพบิดร	๓๑๔
พระอังคาร	๑๑๑	พระอหิติ	๓๑๙
พระพุธ	๑๑๙	พระทักษะ	๓๒๖
พระพฤหัสบดี	๑๒๘	มนลาเทวี	๓๓๑
พระศุกร์	๑๓๗	พระอัคนี	๓๓๙
พระเสาร์	๑๔๗	พระนางอุษาเทวี	๓๔๔
พระราหู-พระเกตุ	๑๕๗	เทวยานี	๓๕๑
พระยม	๑๗๕		

- ภาคหิมพานต์ -

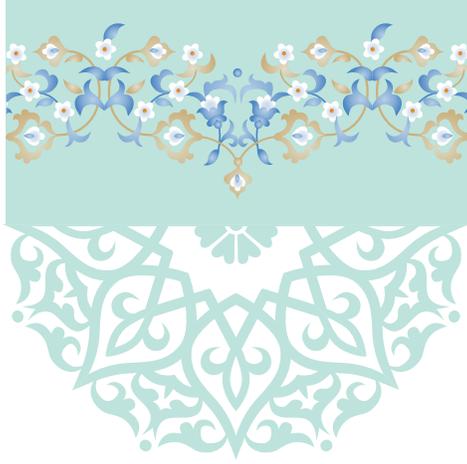
ป่าหิมพานต์	๓๖๐	อัปสรปักขี	๔๑๔
ลัทธิหิมพานต์	๓๖๕	ม้ารืต	๔๑๕
ราชสีห์	๓๖๗	อสุรปักขา	๔๑๖
ไกรสรราชสีห์	๓๖๘	อสุรมัจฉา	๔๑๗
กาละสีหะ	๓๖๙	อสุรวายุภักษ์	๔๑๘
บัณฑุราชสีห์	๓๗๐	กบิลปักขา	๔๑๙
ดิณสีหะ	๓๗๐	พานรมฤค	๔๒๐
กินนร-กินรี	๓๗๒	มัจฉานุ	๔๒๑
ครุฑ	๓๘๐	สิงหพานร	๔๒๓
มยุระเวณไทย	๓๘๓	มกรคชสีห์	๔๒๔
สุบรรณเหมมราช	๓๘๔	มังกรจีน	๔๒๕
สุบรรณเหรา	๓๘๖	มังกรสกุณี	๔๒๖
พยัคฆ์เวณไทย	๓๘๙	มังกรวิหค	๔๒๗
เสือปีก	๓๙๐	ม้ามังกร	๔๒๘
นาค	๓๙๒	สกุณมกร	๔๓๑
นาคปักขิน	๓๙๕	เหรา	๔๓๑
นาคอัสดร	๓๙๖	กรินทร์ปักขา	๔๓๒
อนันตนาคราช	๓๙๙	กิหมี	๔๓๓
ปลาอาหนนท์	๔๐๑	คชปักขา	๔๓๔
กุมภินิมิตร	๔๐๔	คชสีห์	๔๓๕
เงือก	๔๐๕	คชสีห์สินธุ์	๔๓๖
มยุระคนธรรพ์	๔๐๙	ช้างฉัททันต์	๔๓๗
มักกะสีผล	๔๑๐	ระมาด	๔๔๒
อรหัน	๔๑๓	วารীগูญชร	๔๔๓

สกุณคชสีห์	๔๔๔	กิเลนปีก	๔๗๐
เกสรสิงหะ	๔๔๕	งายไส	๔๗๑
ไกรสรคาวิ	๔๔๖	ดุรงค์ไกรสร	๔๗๒
ไกรสรนาค	๔๔๗	ดุรงค์ปักชิน	๔๗๓
ไกรสรปักษา	๔๔๘	ทิจากรมฤค	๔๗๔
ไกรสรวาริน	๔๔๙	มฤคเหมราช	๔๗๕
ทักทอ	๔๕๐	สินธพกุญชร	๔๗๖
ทิจากรจตุบท	๔๕๑	สินธพนัทธิ	๔๗๗
นรสิงห์	๔๕๒	เหมราชอัสดร	๔๗๘
ปักชินสีห์	๔๕๕	อัสดรวีหค	๔๗๙
พยัคฆ์ไกรสีห์	๔๕๖	อัสดรหะรา	๔๘๐
สกุณไกรสร	๔๕๗	ไก่อตั้งเกี่ย	๔๘๑
สิงห	๔๕๘	ไก่อเสฉนวน	๔๘๒
สีหรามังกร	๔๕๙	ไก่อฮกเกี้ยน	๔๘๓
สีหะคักดา (สีหะคักคา)	๔๖๐	นกการวิก	๔๘๓
สีหะสุบรรณ	๔๖๑	นกหันทิมา	๔๘๕
เหมราช	๔๖๒	นกเทศ	๔๘๖
โต	๔๖๓	นกหัสติน	๔๘๗
โตเทพสิงหะ	๔๖๔	สกุณหะรา	๔๘๘
โตเทพสิงหะพานร	๔๖๕	สินธูปักชี	๔๘๙
โลโต	๔๖๖	หงส์	๔๙๐
สาธแปลง	๔๖๗	หงส์จิ้น	๔๙๔
สิงโตจิ้น	๔๖๘	บทส่งท้าย	๔๙๕
กิเลนจิ้น	๔๖๙		

สวรรค์

สวรรค์ คำคำนี้ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเสมอ ส่วนใหญ่จะบอกกล่าวให้ผู้อ่านได้รู้ว่า สวรรค์คือที่อยู่อันแสนสะดวกสบายของบรรดาเทวดานางฟ้าทั้งหลาย เต็มไปด้วยสิ่งของล้ำค่าสวยงาม แต่สวรรค์อยู่ที่ไหน? มีลักษณะอย่างไร? ไม่ค่อยได้บอกไว้ให้ชัดเจนแจ่มแจ้งนัก มีวรรณคดีบางเล่มบอกเล่ารายละเอียดของสวรรค์เอาไว้เหมือนกัน แต่พอนำคำบอกเล่าเหล่านั้นมาเทียบเคียงกันเข้าก็เกิดความสับสนขึ้นอีก เพราะสวรรค์จากวรรณคดีแต่ละเรื่องมีทั้งส่วนที่คล้ายกันและส่วนที่แตกต่างกัน ทำเอาผู้อ่านเป็นงงไปตามๆ กัน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าวรรณคดีไทยเรานั้นได้รับอิทธิพลจากศาสนาสำคัญๆ ถึงสองศาสนาด้วยกัน คือจากศาสนาพราหมณ์ (ปัจจุบันได้วิวัฒนาการมาเป็นศาสนาฮินดูแล้ว) และศาสนาพุทธ ทั้งสองศาสนาที่ว่ามานี้ต่างมีหลักความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของสวรรค์แตกต่างกันออกไป

ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาที่เก่าแก่มากที่สุดศาสนาหนึ่งก็ว่าได้ เพราะราวห้าพันกว่าปีล่วงมาแล้ว ชนชาติอารยันเผ่าหนึ่ง (เรียกตามภาษา

ประวัติศาสตร์ว่า 'ผ่าอินเดียยุโรป' หรือ 'อินเดียอิหร่าน' ซึ่งมีถิ่นฐานเดิม อยู่บริเวณหนึ่งในเอเชียกลาง ได้อพยพจากถิ่นเดิมและเดินทางเข้าไปอยู่ใน ดินแดนเปอร์เซีย (ปัจจุบันคือประเทศอิหร่าน)

ในระหว่างอพยพ ชนเผ่านี้ได้แตกแยกออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่ง ยังคงเดินทางไปตั้งหลักแหล่งใหม่ในเปอร์เซียตามเป้าหมายเดิม ส่วนอีก กลุ่มหนึ่ง (พวกนี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่า ชาวอริยกะ) ได้แยกตัวเดินทางลงสู่ ดินแดนตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียแถบลุ่มแม่น้ำสินธุ (สินธุ) และตั้งหลักแหล่งถาวรอยู่ ณ ที่นี้ (ชาวอริยกะออกเสียง ส เป็น ห หรือ ฮ และ ฐ เป็น ด ดังนั้นคำว่า สินธุ จึงกลายเป็น ฮินดู ในภายหลัง)

นอกจากจะเข้าตั้งถิ่นฐานแล้ว ชาวอริยกะยังได้นำเอาวัฒนธรรมใน เรื่องความเคารพเชื่อถือในเทวดาหรือเทพเจ้าเข้ามาสู่ประเทศอินเดียอีกด้วย เทพ (เทพเจ้าหรือเทวดา) ที่สำคัญที่สุดในยุคแรกๆ ก็คือ พระอินทร์ ผู้ทรงเป็นเจ้าแห่งสวรรค์และยอดนักรบ ต่อมาชาวอริยกะได้เคารพเทพอีก องค์อย่างสูงสุด (ตอนนี้พระอินทร์เริ่มถอยลงมาเป็นเทพชั้นรอง) ว่าทรงเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งทั่วจักรวาล ไม่ว่าจะเป็โลก มนุษย์ หรือสิ่งสารลัศจรรย์

เทพองค์นี้คือ พระพรหม นี่คืจุดเริ่มต้นที่แท้จริงของศาสนา พราหมณ์ แต่ศาสนาพราหมณ์ไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านี้ ยังคงวิวัฒนาการ ต่อไป เทพสำคัญๆ จึงเพิ่มขึ้นอีกหลายองค์ เช่น พระศิวะ พระนารายณ์ พระอุมา พระสร้สวดี พระคเณศ พระขันทุกุมาร และเมื่อมีเทพก็ต้องมี ที่อยู่ของเทพ ซึ่งก็คือ สวรรค์ นั่นเอง

สวรรค์ตามจินตนาการในวรรณคดีที่อิงความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ นั้นตั้งอยู่บนเทือกเขาหิมาลัย ทางทิศเหนือของประเทศอินเดีย

เทือกเขาหิมาลัย เป็นเทือกเขาที่มหึมาโหฬารมาก แถมมียอดเขาสูง ชั้นสลบซ้อนมากมาย (ยอดเขาเอเวอเรสต์ที่สูงที่สุดในโลกก็อยู่ในเทือกเขา นี้ด้วย) และเพราะความสูงชันมากนี่เองที่ทำให้ยอดเขาเหล่านี้มีหิมะปกคลุม อยู่ตลอดปี จึงเป็นที่มาของชื่อเทือกเขาหิมาลัย (หิมะ+อาลัย = หิมาลัย)

สวรรค์ที่สำคัญๆ ตามความเชื่อทางพราหมณ์นั้นเมื่ออยู่สี่แห่ง คือ

เทือกเขาหิมาลัยทอดตัวผ่านแคว้นแคชเมียร์ของอินเดีย ชาวฮินดูเชื่อกันว่าเป็นที่ตั้งของสวรรค์และเขาที่ประทับของทวยเทพ เช่น เขาไกรลาส

๑. ยอดเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นที่สถิต (อยู่) ของพระอินทร์ (ตามตำราว่าเขาแห่งนี้เป็นทองคำแท้ทั้งเขา ฟิงแล้วน้ำลายหก)

๒. ยอดเขาไกรลาส ที่สถิตของพระศิวะและพระอุมา (ยอดเขาแห่งนี้มีชื่อหนึ่งว่า ผาเผือก เพราะมีสีขาวดั่งเงินยวง คงเป็นเพราะหิมะปกคลุมอยู่ตลอดเวลา)

๓. พรหมโลก ที่สถิตของพระพรหมและพระสร้อยฟ้า (ตามวรรณคดีไม่ค่อยพูดถึงลักษณะของพรหมโลกเท่าไร แต่สันนิษฐานว่า คงเป็นยอดเขาอีกแห่งหนึ่งในเทือกเขาหิมาลัยเช่นกัน)

๔. เกษียรสมุทร หรือทะเลน่านม ซึ่งอยู่ระหว่างกลางสวรรค์ทั้งสามแห่งข้างต้น เป็นที่สถิตของพระนารายณ์และพระลักษมี

นอกจากสวรรค์สำคัญทั้งสี่แห่งนี้แล้ว ยังมีสวรรค์อื่นๆ อยู่ตามยอดเขารอบนอกอีก ซึ่งเป็นที่สถิตของเหล่าเทพชั้นรองลงมา

นี่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์ในระยะต้นๆ ที่ว่า สวรรค์มีตัวตนที่ตั้งแน่นอน คนเราอาจจะสามารถไปถึงได้ด้วยร่างกายที่มีเลือดเนื้อตามปกตินี้ (อย่างในวรรณคดีเรื่อง *รามเกียรติ์* และ *ศกุนตลา*) ซึ่งต่อมาความเชื่อนี้ได้เปลี่ยนไปว่า สวรรค์มีสภาวะทิพย์ คนเราจะไปถึงได้ก็ต่อเมื่อตายไปแล้ว (หมายถึงคนดีเท่านั้นนะ อย่างในเรื่อง *มหาภารตะ*)

ส่วนความเป็นอยู่ของเทวดานางฟ้าชั้น ทางพราหมณ์เชื่อว่า พวกนี้เป็นอมตะ คือไม่มีวันตาย ดังนั้นเทพท่านใดได้ครองตำแหน่งอะไรก็อุ้มใจได้เลยว่า มันคงยืนนานกันชั่วนิรันดร์กาล

ดูสวรรค์ตามความเชื่อทางพราหมณ์มาพอหอมปากหอมคอกันแล้ว คราวนี้ลองหันมามองทางพุทธกันดูบ้าง ศาสนาพุทธเกิดหลังศาสนาพราหมณ์ประมาณสองพันกว่าปี แต่มีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยไม่น้อยไปกว่าศาสนาพราหมณ์เลย

วรรณกรรมไทยที่เก่าแก่ที่สุดที่กล่าวถึงเรื่องนี้ก็คือ *ไตรภูมิพระร่วง* (*ไตรภูมิภกา*) ซึ่งพระมหากษัตริย์ราชที่ ๑ หรือพญาลิไทย แห่งกรุงสุโขทัย ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๘

ในหนังสือ *ไตรภูมิพระร่วง* กล่าวถึงที่ตั้งของภูมิทั้งสาม (สวรรค์ โลกมนุษย์ และนรกกับอบสุรกายภูมิ) ว่ามีเขาพระสุเมรุอยู่ตรงกลาง ล้อมรอบด้วยเขาวชิรารและมหาสมุทรสลับกันอีกอย่างละเอียดชั้น (มหาสมุทรที่ว่านี้ในวรรณคดีเรื่อง *กากี* เรียกชื่อว่า *สีทันดร*) ถัดออกมาเป็นทวีปทั้งสี่ที่มนุษย์อยู่อาศัย (ในวรรณคดีจึงมักเรียกประเทศอินเดียว่า *ชมพูทวีป*) แล้วล้อมด้วยกำแพงจักรวาลเป็นชั้นสุดท้าย

ส่วนสวรรค์ตามไตรภูมินั้นได้แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ สามประเภทคือ

๑. จกามาจร คือยังข้องเกี่ยวกับด้วยความรักความใคร่ ผู้ที่อาศัยอยู่บนสวรรค์ประเภทนี้จึงมีสองเพศ คือ เทวดาเพศชาย และนางฟ้าเพศหญิง

คติสวรรค์ใน ไตรภูมิพระร่วง ปรากฏอยู่ตามงานศิลปะต่างๆ ของไทย
อาทิ จิตรกรรมฝาผนัง

สวรรค์ประเภทนี้มีด้วยกันหกชั้น

ชั้นแรก ซึ่งมีความสูงน้อยที่สุด มีความสูงระดับเดียวกับยอดเขา
ยุคนธร คือ สี่หมื่นสองพันโยชน์จากระดับน้ำในมหาสมุทร ชื่อว่า จาตุมา
ราชิกา เป็นที่สถิตของท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่องค์ (สวรรค์ชั้นนี้บังก็ลงความ
เห็นว่า อยู่บนยอดเขายุคนธรเลย แต่บังก็ว่า เพียงแค่มีระดับความสูงเสมอ
กันเท่านั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องตั้งอยู่บนยอดเขาแต่อย่างใด เพราะสวรรค์มี
สภาวะเป็นทิพย์)

ชั้นที่สอง มีความสูงเหนือขึ้นไปอีกเท่าตัว คือ แดดมื่นสี่พันโยชน์
สูงเสมอยอดเขาพระสุเมรุ ชื่อ ดาวดึงส์ หรือ ไตรตรึงษ์ พระอินทร์ประทับ
อยู่ที่ชั้นนี้ (ชื่อพระอินทร์กับเขาพระสุเมรุนี้พ้องกับคติทางพราหมณ์พอดี)

ชั้นที่สาม ชื่อ ยามา อยู่สูงหนึ่งแสนหกหมื่นแปดพันโยชน์ เป็นที่สถิต
ของพระสยามเทวาธิราช

ชั้นที่สี่ ชื่อ ดุสิต อยู่สูงสามแสนสามหมื่นหกพันโยชน์ เชื่อกันว่า
 สวรรค์ชั้นนี้เป็นที่ประทับของพระโพธิสัตว์ก่อนจะมาประสูติเป็นพระพุทธเจ้า

ชั้นที่ห้า ชื่อ นิมมานรดี อยู่สูงหกแสนเจ็ดหมื่นสองพันโยชน์

ชั้นที่หก ชื่อ ปรนิมมิตตวสวัตดี อยู่สูงหนึ่งล้านสามแสนสี่หมื่นสี่พัน
 โยชน์

(จะเห็นได้ว่าพอฟันชั้นดาวดึงส์มาแล้ว สวรรค์ต่างอยู่สูงขึ้นไปบน
 ท้องฟ้าเฉยๆ โดยไม่ได้อาศัยอิงยอดเขาใดๆ ทั้งสิ้น)

๒. รูปาวจร คือพรหมที่มีรูป (พระพรหมตามคติพุทธต่างจากพรหม
 ตามคติพราหมณ์ พรหมตามคติพราหมณ์มีเพียงองค์เดียว ทรงเป็นผู้สร้าง
 ทุกสรรพสิ่งทั่วจักรวาล แต่พระพรหมตามคติพุทธมีมากมายหลายองค์ตาม
 แต่บุญที่ทำไว้ และไม่ได้เป็นผู้สร้างโลกหรือจักรวาลแต่อย่างไร) มีด้วยกัน
 สิบหกชั้น อยู่สูงขึ้นไปจาก จกามาวจร (จ แปลว่า หก จกามาวจร แปลว่า
 สวรรค์ชั้นจกามาวจรหกชั้น) โดยจะมีความสูงเพิ่มเป็นทวีคูณขึ้นไปเรื่อยๆ
 จากชั้นต้นไปถึงชั้นสูงสุดชั้นที่สิบหก สวรรค์ประเภทนี้นิยมเรียกว่า พรหม
 โลก และมีชื่อเฉพาะของแต่ละชั้นดังนี้

- ชั้นที่หนึ่ง พรหมปาริฉตชาภูมิ
- ชั้นที่สอง พรหมปโรหิตาภูมิ
- ชั้นที่สาม มหาพรหมาภูมิ
- ชั้นที่สี่ ปริตตาภูมิ
- ชั้นที่ห้า อัปปมาณาภูมิ
- ชั้นที่หก อามัสสราภูมิ
- ชั้นที่เจ็ด ปริตตาสูภาภูมิ

- ชั้นที่แปด อัปมาณสุภาภูมิ
- ชั้นที่เก้า สุภิกขินหาภูมิ
- ชั้นที่สิบ เวทปผลาภูมิ
- ชั้นที่สิบเอ็ด อัสัญญิภูมิ
- ชั้นที่สิบสอง อวิหาภูมิ
- ชั้นที่สิบสาม อตปปาภูมิ
- ชั้นที่สิบสี่ สุทัตสาภูมิ
- ชั้นที่สิบห้า สุทัตสีภูมิ
- ชั้นที่สิบหก อกนิฏฐาภูมิ

๓. อรูปาวจร หรือพรหมไม่มีรูป พรหมโลกประเภทนี้มีสี่ชั้น อยู่สูงขึ้นไปอีก พระพรหมที่อยู่ ณ ที่นี้จะมีแต่จิตไม่มีรูปร่าง ชื่อเฉพาะของพรหมโลกประเภทนี้คือ

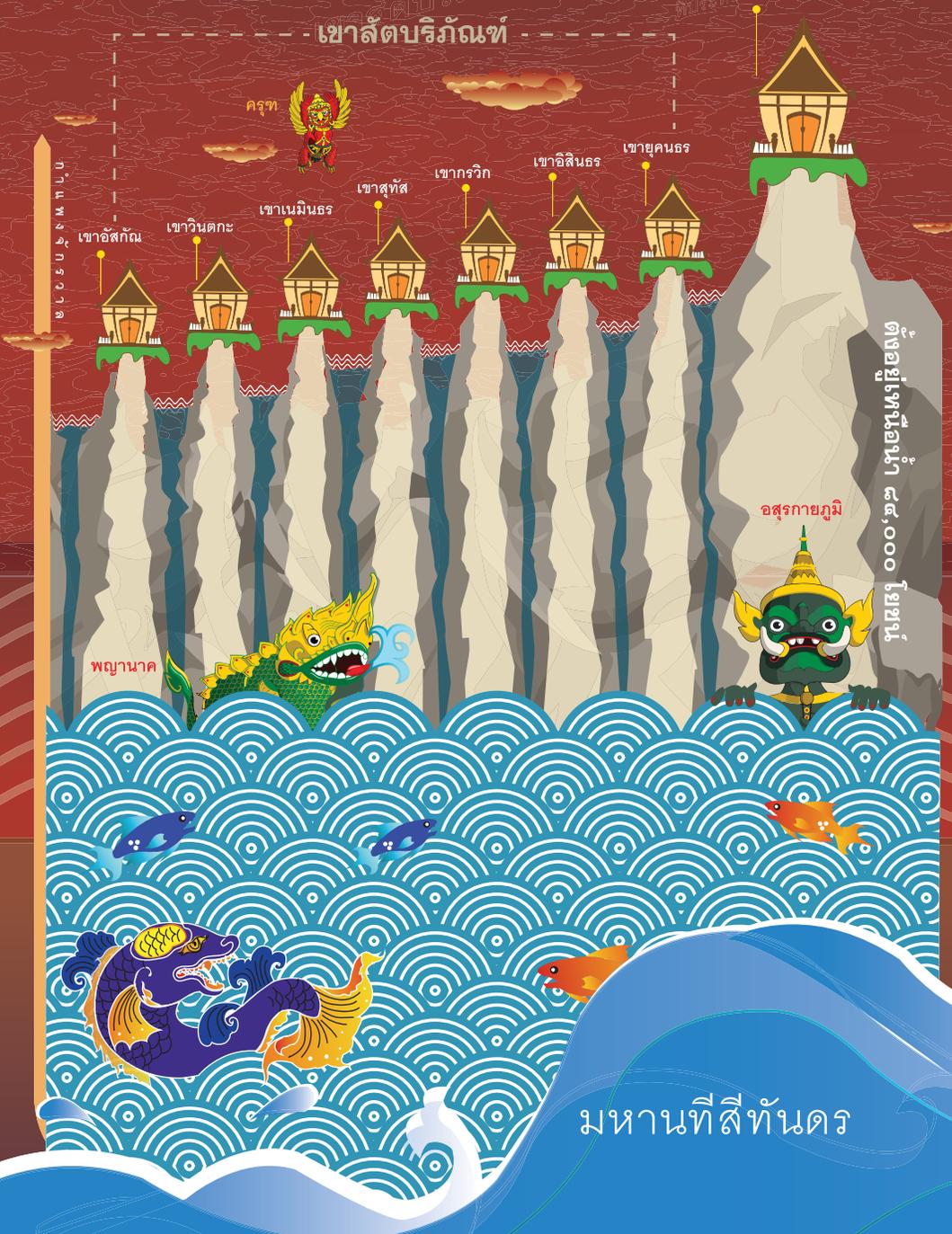
- ชั้นที่หนึ่ง อากาสาัญญาตนาภูมิ
- ชั้นที่สอง วิญญาณัญญาตนาภูมิ
- ชั้นที่สาม อากิญจัญญาตนาภูมิ
- ชั้นที่สี่ เนวลัญญาตนาัญญาตนาภูมิ

ทั้งหมดที่เล่ามานี้คือสวรรค์ตามความเชื่อทางพุทธ ซึ่งก็เป็นที่สนุกสนานสบายไม่แพ้สวรรค์ตามความเชื่อทางพราหมณ์เลย แต่เทวดา นางฟ้า หรือแม้แต่พระพรหมตามความเชื่อทางพุทธนั้น มีเกิดมีดับตามแต่บุญกรรม จึงไม่ใช่พวกอมตะ และไม่สามารถรักษาตำแหน่งต่างๆ ไว้ได้ตลอดกาลอย่างทางพราหมณ์ เพราะทางพุทธสอนไว้ว่าทุกสิ่งไม่จีรัง เว้นแต่นิพพานเท่านั้นที่เที่ยงแท้ ดังนั้นทุกชีวิตจึงไม่ควรอยู่ด้วยความประมาทหรือลุ่มหลง ❀

แผนผัง “เขาพระสุเมรุ” จุดศูนย์กลางของโลกหรือจักรวาล
ตามคติความเชื่อในไตรภูมิพระร่วง

เขาพระสุเมรุ
ที่ประทับของพระอินทร์

เขาลี้ตบริภันท์

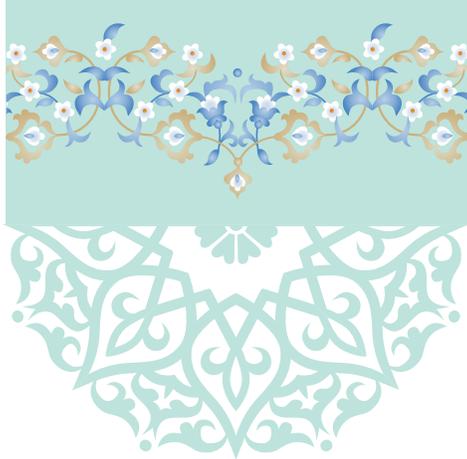

นรกเล็ก ๔๐ ชุม

พระศิวะ

พระศิวะ เป็นพระนามของพระเป็นเจ้า (เทวดาหรือเทพเจ้า) ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งได้รับความเคารพบูชาอย่างสูงมาแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน (ปัจจุบันศาสนาพราหมณ์ได้วิวัฒนาการมาเป็นศาสนาฮินดู และแยกออกเป็นสองนิกายใหญ่ๆ คือ ไศวนิกาย ซึ่งเคารพบูชาพระศิวะเป็นเทพสูงสุด และไวษณพนิกาย ที่นับถือพระวิษณุ หรือพระนารายณ์เป็นเทพสูงสุด)

ในทางวรรณคดีไทยเรารู้จักพระศิวะในพระนาม ‘พระอิศวร’ (ถึงตรงนี้ท่านที่เคยอ่าน *รามเกียรติ์* มาแล้วคงร้องอ้อไปตามๆ กัน)

กำเนิดของพระศิวะนั้นมีด้วยกันมากมายหลายตำนาน บ้างก็ว่าทรงเป็นโอรสของพระกัศยป กับพระนางสุรภี บ้างก็ว่าเกิดจากพระนลาฏ (หน้าผาก) ของพระพรหม หรือบางทีก็ว่าเกิดจากโลหิตของพระพรหมที่หยดลงไปใบกองไฟขณะกำลังบำเพ็ญตบะ และบางตำนานกล่าวว่าทรงเกิดจากบั้นกลางพระองค์ของพระนารายณ์ก็มี

แต่ในคัมภีร์ที่มีอยู่ในหอสมุดวชิรญาณเล่าถึงกำเนิดของพระคิเวว่า ทรงเกิดขึ้นด้วยตัวของพระองค์เอง คือเมื่อเกิดเพลิงบรรลัยกัลป์ล้างโลก แล้วเหลือแต่ความเว้งว่างเปล่าของห้วงอวกาศอันไพศาล พระเวทและพระธรรมทั้งหลายจะประชุมกันเข้าบังเกิดเป็นองค์พระเป็นเจ้า (พระคิเว) ขึ้น จากนั้นพระเป็นเจ้าจะทรงสร้างเทพองค์อื่นๆ ต่อๆ ไป และสรรพสิ่งตามลำดับ

แม้จะมีตำนานการกำเนิดมากมายหลายแบบอย่างนี้ แต่หากย้อนหลังไปยังยุคไตรเพท นาม ‘พระคิเว’ หรือ ‘พระอิศวร’ นี้ยังไม่ปรากฏขึ้น (การแบ่งยุคในศาสนาพราหมณ์นั้นแบ่งออกเป็นสามยุค คือ ยุคไตรเพท เป็นยุคแรก ที่ได้ชื่อยุคอย่างนี้ก็เพราะพระเวทซึ่งเป็นคัมภีร์ทางศาสนามีด้วยกันสามคัมภีร์คือ

๑. *ฤคเวท* คัมภีร์สรรเสริญพระเป็นเจ้า
๒. *ยજุรเวท* คัมภีร์พิธีกรรมสังเวทพระเป็นเจ้า
๓. *สามเวท* คัมภีร์ท่วงทำนองในการสวดพระเวทต่างๆ

แม้ภายหลังจะมี *อถรรพเวท* ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางเวทมนตร์คุณไสยที่ใช้สำหรับกระทำสาปแช่งผู้อื่น หรือแก้การกระทำที่ไม่ต้องการเพิ่มขึ้นอีก คัมภีร์หนึ่งชื่อยุคก็ยังคงเดิม ถัดมาก็คือ ยุคอดีทาส เป็นยุคที่สอง และยุคปุราณะ เป็นยุคล่าสุด)

แต่มีเทพองค์หนึ่งซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันเกิดขึ้นแล้ว เทพองค์นี้พอเกิดก็ร้องให้ พระผู้ให้กำเนิดจึงประทานนามตามนิมิตว่า รุทร (กล่าวกันว่าพระผู้ให้กำเนิดเทพรุทรก็คือพระพรหมนั่นเอง และเมื่อเทพองค์นี้เกิดได้ร้องขอชื่อพระพรหมถึงแปดครั้ง จึงได้ชื่อต่างๆ กันแปดชื่อว่า ภพ สรภพ

ปศุบดี อูรเทพ มหาเทพ รุทร อีศาน และอะตะนี ตามลำดับ)

เทพรุทรเป็นเทพที่ยิ่งใหญ่มากในยุคไตรเพท เพราะทรงอยู่เหนือการสรรเสริญและยังกรรมทั้งปวง เป็นผู้ล้างและทำลาย ซึ่งถือกันว่าเป็นการทำให้สะอาดปราศจากโทษมลทินเพื่อจะได้มีการกำเนิดใหม่

แต่เพราะการวิวัฒนาการอยู่ตลอดมาของศาสนาพราหมณ์ทำให้เทพรุทรเสื่อมความสำคัญลง และพวกพราหมณ์ได้เคารพบูชาพระคิเวขึ้นมาแทน (นาม พระคิเว มีความหมายว่า กรุณา หรือซุบให้สะอาด ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะของเทพรุทรมาก) มีบางตำนานกล่าวว่าเทพรุทรและพระคิเวก็คือเทพองค์เดียวกันนั่นเอง

รูปลักษณ์โดยปกติของพระคิเวนั้นมักจะเป็นชายหนุ่มลักษณะงาม ผิวขาว (ใน ยชุรเวท ว่าผิวแดง ส่วน อถรรพเวท ว่าผิวดำ) สามเนตร (เนตรหรือตาดวงที่สามอยู่กลางหน้าผาก ซึ่งปกติตาดวงที่สามนี้มักจะปิดอยู่เสมอ เพราะเมื่อไรที่เปิดขึ้นจะทำให้เกิดไฟบรรลัยกัลป์ เผาผลาญสิ่งที่ถูกเห็นทันที) คอสีนิล (เพราะเสวยพิษพญานาคเพื่อช่วยเหลือเทพและมนุษย์เมื่อคราวกวนน้ำอมฤต คอเลยไหม้เป็นสีดำ) เกศามุ่นเป็นชฎารุ่งรัง (เพื่อกักความรุนแรงของกระแสแม่พระคงคา) มีพระจันทร์เสี้ยวเป็นปิ่น (พระจันทร์เคยถูกตัดสิทธิ์การเข้าสู่เทวสภา พระคิเวจึงช่วยด้วยการให้พระจันทร์เป็นปิ่นและนำเข้าไปในนั้นด้วยกัน) ใช้เป็นสังวาล นุ่งห่มอย่างฤาษี บางทีก็เป็นหนังเสือหนังงวาง หรือหนังช้าง แต่บางปางก็ไม่ทรงนุ่งอะไรเลย (เปลือยกาย) จึงได้อีกนามหนึ่งว่า ทิคัมพร ซึ่งแปลว่า นุ่งผ้า

อาวุธประจำองค์พระคิเวมีหลายชนิดด้วยกัน คือ ตรีศูล (ชื่อ ปินาถ) ธนู (ชื่อ อชคพ) คทายอดหัวกะโหลก (ชื่อ ชัฎ्ฐวงค์) บ่วงบาต มฤค สังข์

คันศร นาคเจ็ดเศียร และชวานสงคราม (ชื่อ ปรศุปา) ซึ่งอาวุธเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในปางต่างๆ ของพระองค์ (ตามแต่ว่าในปางนั้นๆ พระคิระจะอยู่ในลักษณะไหน สอง สี่ แปด หรือสิบกร)

ทรงโคเป็นพาหนะ (โคนี้ชื่อ อุกุภราช หรือนนทิ ที่จริงเป็นเทพบุตรองค์หนึ่ง ยามใดที่พระคิระจะเสด็จไปไหน เทพบุตรองค์นี้จึงแปลงร่างเป็นโค)

ลักษณะส่วนตัวเหล่านี้ของพระคิระ ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมไทยมานานแล้ว ดังคำบูชาเทวดาของเก่าที่ว่า

อนึ่งข้าสดุดีแด่พระองค์ มะหะเด่วผู้ทรง
สุรภาพก้อโลกา
อันท่านธารอินทขฎา ทัดจันท์จุทา
มณีเกลิงโคโคล

ชื่อของพระคิระมีมากจนแทบจำไม่ไหว (วรรณคดี อมรโกษ ของอินเดียว่ามีถึงสี่สิบแปดพระนาม) แต่ชื่อที่สำคัญและเป็นที่รู้จักกันมากก็คือ รุท คิระ อิศวร ศาพคิระ มหาเทพ ปรเมศวร พระศูลี (ผู้ถือศูล) ตรีโลจนะ (สามเนตร) นิลกัณฐ์ (คอดำ) จันทรเศขร (ปักพระจันทร์เป็นปิ่น) ปัญจมุขี (ห้าพักตร์ เทวรูปปางห้าพักตร์ของพระคิระนี้ ชาวฮินดูนับถือกันมาก ถือว่าบูชาแล้วจะหายจากโรคภัยไข้เจ็บ) อโฆระ (นำสะพรั่งกล้วย) กาละ มฤตยุนชัย (ปราบความตาย) อุคระ (ดู) วิศวานถ (เป็นที่พึงแห่งโลก) และ ภูเตศวร (นายแห่งภูต)

ก็อย่างที่ทราบมาแล้วว่าพระคิระทรงมีหลายชื่อ (พระนาม) แต่ละชื่อก็ได้มาจากปางต่างๆ ซึ่งมีเทพนิยายเป็นเรื่องราวกำกับ เรื่องราวที่น่าสนใจมากที่สุดก็คือ

เมื่อครั้งพระคิระอยู่ในปางภูเตศวร (บางตำนานว่า อยู่ในพระนามมุณีเทพ) นั้น ทรงสถิตตามสุสาน มีภูตผีเป็นบริวาร ได้ทรงวิวาทกับพระสติ

ธิดาของพระทักษะ แต่พระทักษะไม่ชอบพระคิเวซึ่งเป็นบุตรเขย (พระทักษะมีแต่ธิดาไม่มีโอรส แต่ท่านก็เป็นเทพที่มีธิดามากที่สุด ประมาณหกสิบสี่นางได้) ดังนั้นพอถึงยามที่จะจัดพิธีกรรมใหญ่ ท่านจึงเชิญเขยทุกองค์มาร่วมด้วย เว้นไว้แต่พระคิเวองค์เดียวเท่านั้น

พระสตีจึงไปต่อว่าบิดาที่ไม่ยุติธรรมกับเธอ แต่พระทักษะกลับยิ่งประณามพระคิเวต่างๆ นานาว่า มีความประพฤติเลวทราม คบหากับภูตผี แต่งตัวบอน จะให้เชิญมาในที่ที่ชุ่มนุมนแต่เหล่าเทพได้อย่างไร ทำให้พระสตีน้อยใจมากจนถึงกับกลั่นใจตาย แต่บางตำนานก็บอกว่า พระสตีเผาตัวเองตาย

เมื่อเรื่องนี้ทราบถึงพระคิเวอะไรจะเกิดขึ้น ท่านผู้อ่านคงพอจะเดาได้ พระคิเวพิโรธมาก ได้เสด็จไปทำลายพิธีของพ่อตาเสียยับเยิน แถมตัดเศียรพระทักษะโยนลงไปไฟด้วย (ตอนไปทำลายพิธีของพระทักษะนี้ พระคิเวอยู่ในปางวิรุฬหาร ซึ่งมีรูปร่างน่ากลัวและดุร้ายมาก)

เหล่าเทพที่มาชุมนุมในงานก็พลอยบาดเจ็บไปตามๆ กัน และพากันขอโทษขอโพยจนพระคิเวเริ่มคลายพิโรธ จึงประทานพรให้เทพเหล่านั้น (ก็บรรดาเขยๆ ของพระทักษะนั่นเอง) หายบาดเจ็บ

แต่สำหรับพระทักษะนั้น เป็นเพราะเศียรถูกไฟไหม้ไปหมดแล้ว พระคิเวจึงนำศีรษะแพะมาต่อให้แทน และช่วยให้พ่อตาคูรักคูแค้นท่านนี้ฟื้นคืนชีพดุจเดิม

หลังจากนั้นมาพระคิเวก็มัวแต่เศร้าโศกถึงพระสตี และหนีหน้าใครต่อใครไปบำเพ็ญฌานอยู่ที่เขาจักรวาล ตามประสาเทพอหังการที่ไม่อยากจะสนใจอะไรทั้งนั้น ทำเอาเหล่าเทพพากันวิตกกังวลไปตามๆ กัน เพราะขณะนั้นแทตย์ตนหนึ่งชื่อ ตารกะ (ใน รามเกียรติ์ เรียกว่า ตรีบุรุม) กำลังบำเพ็ญตบะ มีอาณุภาพมาก เกรงจะมารังควานเหล่าเทวดาอีก (ก็อย่างที่รู้ๆ ว่า เทวดากับอสูรไม่ถูกกันอยู่ แทตย์ก็จัดเป็นอสูรด้วย)

เหล่าเทพจึงลงความเห็นกันเสริมจสรพรว่า อย่างไรก็ตามต้องหาทางทำให้พระคิเวเลิกโศกเศร้าเสียที และกลับมาอยู่กับฝ่ายเทพอีก เพื่อเป็น

หลักประกันว่าแทตย์ตารกะไม่มีทางชนะฝ่ายเทวดาได้

ผู้ได้รับหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานนี้ก็คือ กามเทพ เจ้าแห่งความรัก กามเทพจึงนำบุษปศร อาวุธคู่มือไปยิงปักอกพระคิเว้ให้เกิดความรักขึ้นใหม่กับพระอุมา ธิดาของพระหิมวัต ซึ่งก็ได้ผลอย่างที่ว่าเทวดาทั้งหลายต้องการ

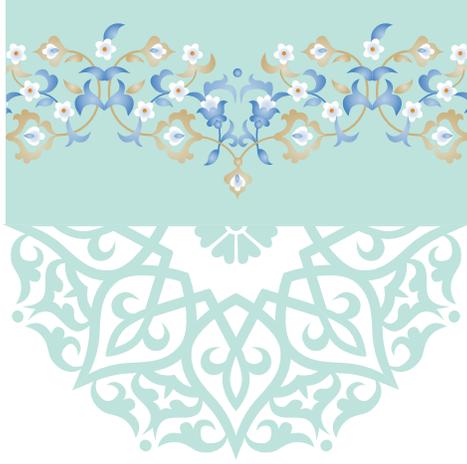
พระคิเว้มีความรักครั้งใหม่ที่สดใส่ซาบซ่านกับพระอุมา ทั้งสององค์ใช้เขาไกรลาสเป็นที่ประทับถาวร และทรงมีโอรสด้วยกันสององค์คือ พระคณศ และพระขันทุกุมาร (พระโอรสองค์นี้ต่อมาได้ฆ่าตารกะตาย)

นอกจากจะรักและเกรงใจพระอุมาเป็นอย่างยิ่งแล้ว บางคราวพระคิเว้ก็ชอบที่จะหยอกล้อพระมเหสีด้วย ดังเช่น เคยแปลงร่างเป็นสตรีล้อพระอุมาเล่นในป่าหิมพานต์ ซึ่งเขาไกรลาส ซึ่งทำให้สิ่งมีชีวิตในบริเวณนั้นพลอยกลายเป็นแพศยหญิงไปหมด รวมทั้งท้าวอิลาชที่มาประพาสป่าและหลงเข้าไปในที่นั่นด้วยต้องกลายเป็นผู้หญิงชื่อ 'อีลา' (ท่านผู้อ่านคงจำนางในวรรณคดี *อิลาชคำฉันท์* กันได้ นี่แหละเป็นที่มาของเรื่องนั้น)

แต่บางตำนานว่าไว้ว่า นอกจากพระอุมาแล้ว พระคิเว้ยังมีชายาอื่นๆ อีก เช่น พระคงคา (พี่สาวพระอุมา) นางสนธยา (ธิดาพระพรหม) และทรงมีธิดาอีกสองนางคือ มนสาเทวี และเนตา (ข้อความนี้ได้มาจาก *อมนุษยนิยาย* ของ ส. พลายน้อย)

เรื่องราวเทพนิยายเกี่ยวกับพระคิเว้ยังมีอีกมาก แต่ผู้เขียนไม่สามารถนำมาเล่าได้หมด ไม่ว่าจะอย่างไร พระคิเว้ หรือพระอิศวรก็ยังทรงความศักดิ์สิทธิ์อยู่เหนือจิตใจของชาวฮินดูเสมอมา แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านมานับพันปีแล้ว

สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์เฉพาะพระองค์ก็คือ คิวลิงค์ (รูปอวัยวะเพศชาย) ซึ่งมีความหมายลึกซึ้งมาก เพราะหมายถึงหนึ่งในสองของต้นกำเนิดแห่งชีวิต ☸

พระอุมา

นาม ‘พระอุมา’ ย่อมเป็นที่รู้จักกันดียิ่ง ทั้งในทางวรรณกรรมและทางศาสนา เพราะพระอุมาเป็นพระมเหสีเอกของพระศิวะ (พระอิศวร) และเป็นเทพที่สำคัญที่สุดองค์หนึ่งของศาสนาฮินดูด้วย กำเนิดของพระอุมานั้นกล่าวกันไว้หลายอย่าง ที่น่าสนใจมีอยู่สองอย่างคือ

อย่างหนึ่งว่าพระศิวะทรงสร้างพระอุมาขึ้นเอง ด้วยการเอาพระหัตถ์ (มือ) ขวาลูบพระอูระ (อก) ของพระองค์เองให้เกิดองค์พระอุมาขึ้นมา แต่อีกอย่างหนึ่งว่า พระอุมาเป็นธิดาของพระหิมวัต (เทพแห่งภูเขาหิมาลัย) กับพระนางเมนา (เมนกกา) มีพระเชษฐภคินี (พี่สาว) องค์หนึ่งคือ พระคงคา และตามตำนานอย่างหลังนี้แหละที่กล่าวไว้ว่า ก่อนจะมาเกิดเป็นพระอุมานั้น พระอุมาเคยเกิดเป็นพระสตี ธิดาพระทักษะมาก่อน ดังที่เคยเล่ามาแล้วในตอนที่ยืนยันถึงพระศิวะว่า พระสตีได้เลือกพระศิวะเป็นสามี ในขณะที่เดียวกันพระทักษะผู้เป็นบิดาก็เกลียดพระศิวะเข้ากระดูกดำ เรื่องจึงจบลงด้วยความเศร้า เพราะพระสตีทนน้อยใจที่พระบิดาประณามสามีของตนต่างๆ นานาไม่ได้ จึงกระโดดเข้ากองไฟฆ่าตัวตาย (เชื่อกันว่าตำนานของพระสตีนี้เป็นต้นกำเนิดของพิธีสตี ที่ให้หญิงฆ่ากระโดดเข้ากองไฟตายตาม

สามี่ไป ซึ่งปัจจุบันนี้รัฐบาลอินเดียได้ห้ามการทำพิธีสตีแล้ว แต่ก็ยังมีคน
ลักลอบทำกันอยู่) และมีเกร็ดเล่าต่อไปอีกว่า หลังจากตายแล้ว พระสตีต้อง
ไปเกิดเป็นนกดุเหว่าอยู่นานถึงพันปีสวรรค์ ก่อนจะมาเกิดเป็นพระอุมา

ส่วนพระคิวงั้น หลังจากไปทำลายพิธีของพระทักษะ ผู้เป็นพ่อตา
เสียราบเพื่อระบายความแค้นแล้ว ก็ยังไม่หายเศร้าโศกถึงพระสตี จึงออก
ไปบำเพ็ญพรตอยู่ที่เชิงเขาหิมาลัย (บางตำนานว่าอยู่ที่เขาจักรวาล แต่สำหรับ
ผู้เขียนแล้วเห็นว่าน่าจะอยู่ที่เชิงเขาหิมาลัยมากกว่า เพราะเหตุใด เดี่ยวท่าน
ผู้อ่านอ่านต่อไปคงจะเห็นด้วยกับผู้เขียนมากที่สุด) โดยไม่สนใจต่อ
เหตุการณ์อะไรทั้งนั้น

ทำเอาเทวดาทั้งหลายชักจะไม่สบายใจไปตามๆ กัน เพราะขณะนั้น
แทตย์ (อสูรพวกหนึ่ง และขึ้นชื่อว่าอสูรก็มักจะเป็นฝ่ายตรงข้ามกับเทวดา
เสมอ) ตนหนึ่งชื่อ ตารกะ บำเพ็ญตบะจนมีฤทธิ์มาก จึงปรึกษากันหาทาง
ทำให้พระคิวงเลิกละคร่ำโศกถึงพระสตี และเป็นอันตกลงกันได้ โดยยกหน้าที่
นี้ให้แก่พระกามเทพ เทพแห่งความรัก

พระกามเทพก็เลยจัดแฉ่งเพลงศรัทธาปกป้องพระคิวง เพื่อให้พระเป็น
เจ้าผู้ยิ่งใหญ่องค์นี้เกิดความรักรั้งใหม่ ซึ่งก็ได้ผลตามที่พระกามเทพกะ
เอาไว้ทุกประการ พระคิวงทรงพึงตาต้องใจพระอุมา ธิดาพระหิมวัตันท์
การอภิเษกสมรสครั้งใหม่ของพระคิวงจึงเกิดขึ้นตามมา ท่ามกลางความ
โล่งใจของบรรดาเทวดาทั้งหลาย

นับว่างานนี้ของพระกามเทพสำเร็จตามแผนอย่างงดงาม แต่มีอยู่
อย่างหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ในแผน นั่นก็คือเวลาที่พระคิวงต้องศรัทธาปกป้องนั้น
พระองค์เกิดอาการสะตุ้ง และเพลอลิมตาดวงที่สามตรงกลางหน้าผากขึ้นดู
ต้นเหตุด้วยนะลิ

ผลก็คือ พระกามเทพถูกเผาผลาญเป็นจุนไปในพริบตานั่น (ก็ต้อง
ถือว่าเป็นผลข้างเคียงที่ไม่ค่อยน่าชื่นใจเลยสำหรับพระกามเทพ)

หลังจากอภิเษกสมรสกันแล้ว พระคิวงกับพระอุมาก็ทรงอยู่ด้วยกัน
ที่วิมานชื่อ ปาวตา (Parvata ซึ่งเป็นสวรรค์ชั้นสูงสุดใ้ในคติพราหมณ์โบราณ)

บนยอดเขาไกรลาส (อยู่ทางทิศตะวันตกในเทือกเขาหิมาลัย) และทรงมีโอรสด้วยกันสององค์ คือ พระขันตกุมาร (สกันต์ หรือ การติเกยะ (Kartikeya)) เทพแห่งสงคราม และพระคณศ เทพแห่งศิลปะและอุปสรรคทั้งปวง (ถือว่าบูชาพระคณศแล้วจะปราศจากอุปสรรคในการประกอบกิจทั้งหลาย)

ต่อมาภายหลัง พระขันตกุมารได้ทรงปราบดาธาสูร (แพศย์ที่ชื่อดาธาสูร หรือที่ในเรื่อง รามเกียรติ์ เรียกว่า ตรีบุรุม) ที่เที่ยวเล่นงานมนุษย์และเทวดา สมตามที่พวกเทวดาปรารถนา

สำหรับเรื่องราวในชีวิตคู่ของพระอุมากับพระคิเว่นั้นราบรื่นขึ้นสุขกว่าคราวพระสติมาก เพราะนอกจากจะไม่มีอุปสรรคใดๆ แล้ว พระคิเวียังทรงรักและยกย่องพระมเหสีองค์นี้อย่างออกหน้าออกตา (บางตำนานว่าพระคิเวมีชายาอื่นๆ ด้วย แต่บางตำนานไม่ได้เอ่ยถึงชายาอื่นเลย จนดูเหมือนพระคิเวจะมีแค่พระอุมางค์เดียวเท่านั้น)

แต่บางครั้งการหยอกเย้ากระเช้าแหย่ด้วยความรัก ก็สร้างความอึดอัดใจให้แก่ผู้ถูกแหย่ได้เหมือนกัน

เรื่องนี้มีเหตุเล่ากันว่า ตอนแรกๆ นั้น พระอุมามีจะทรงความงามอย่างยิ่ง ทั้งรูปร่างและดวงหน้า แต่มีอยู่อย่างหนึ่งที่เป็นปมด้อยในใจของพระนาง และพระสวามีก็ทรงชอบเอามาล้ออยู่บ่อยๆ ก็คือ ผิวที่คล้ำดำของพระอุมานั้นเอง

พอกลุ้มใจมากๆ เข้า พระอุมาก็เลยทรงหนีไปบำเพ็ญตบะในป่าจนสำเร็จญาณสมบัติ พระพรหมจึงประทานพรให้ผิวพระอุม่าเป็นสีทอง (สีเหลืองนวลผุดผ่อง) ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงลักษณะพระอุม่าในเวลาต่อๆ มา จึง

หมายถึงหญิงงามทั้งรูปโฉมและผิวพรรณ

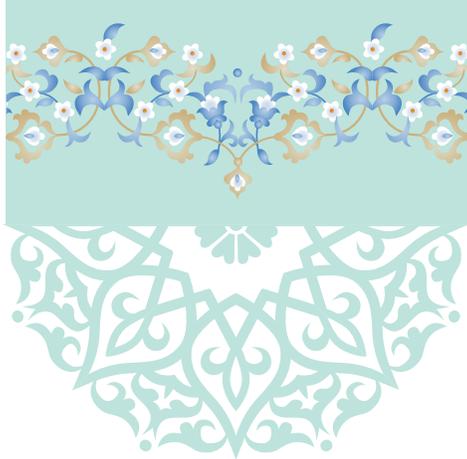
นอกจากจะมีความงามอย่างยิ่งแล้ว พระอุมายังทรงมีความสามารถมากอีกด้วย เพราะทรงช่วยเหลือเทวดาปราบอสูรร้ายด้วยพระองค์เองบ่อยๆ ซึ่งกลายเป็นที่มาของพระนางในภาคดุร้าย เช่น ภาคพระนางทุรคา (ปราบอสูรชื่อทุระคะ) และภาคพระนางกาลิ (ปราบอสูรอีกตนหนึ่งที่ฆ่าอย่างไรก็ไม่ยอมตาย จนในที่สุดพระนางต้องดื่มเลือดอสูรนั้นจนหมดเพื่อฆ่าอสูรนั้น)

นอกจากพระนามที่กล่าวมาทั้งสามนี้แล้ว พระอุมายังมีพระนามอื่นๆ อีกมาก เช่น พระมหาเทวี เหมวดี ชัคันมาตา สยามา จันตี จันตिका ไกรพี เการี กัลยาญาณี อัมพิกา ภวานี เฮมวดี ปารพตี อารยา ทักษาญาณี บรรพตี

อาวุธประจำองค์พระอุมาก็มีด้วยกันมากชนิด เช่น จักร ธนู ตรีศูล ขรรค์ หอก กระบอง ปฏัก โลหวาน ระฆัง บ่วงบาศ งู ส่วนพาหนะของพระนางก็ดูน่าเกรงขามไม่เบา เพราะเป็นเสือหรือสิงโต

ชาวฮินดูเคารพนับถือพระอุมามาก ทั้งภาคใจดีและภาคดุร้าย โดยถือว่าพระนางเป็นศักดิ์ หรือกำลังอำนาจแห่งพระคิวงมหาเทพ ทั้งยังได้สร้างสัญลักษณ์ของพระนางไว้เคียงคู่กับของพระสวามีด้วย นั่นคือ โยนี หรือ อุมาลึงค์ ซึ่งเป็นรูปอวัยวะเพศหญิง และชาวฮินดูบางพวก (นิกายตันตระ) เคารพนับถือพระอุม่าอย่างสูงสุดเหนือกว่าเทพอื่นๆ โดยเฉพาะภาคพระนางกาลิ ❀

พระนารายณ์

พระนารายณ์ เป็นพระนามที่ปรากฏในวรรณคดีไทยบ่อยๆ ในฐานะเทพแห่งการพิทักษ์รักษาและบริหารโลกให้เป็นสุข ซึ่งเป็นหนึ่งในสามเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ (อีกสององค์คือ พระศิวะ และพระพรหม) เกี่ยวกับกำเนิดของพระนารายณ์นั้น มีตำนานเล่าขานมากมายหลายตำรับด้วยกัน และมีมาเนิ่นนานตั้งแต่ยุคไทรเพท ซึ่งเป็นยุคแรกของคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์ทีเดียว

ในยุคไทรเพทนั้นพระนารายณ์ปรากฏเป็นที่รู้จักในนาม ‘พระวิษณุ’ และยังไม่ได้เป็นเทพเจ้าที่ยิ่งใหญ่นัก ทรงเป็นเพียงองค์กำลังแห่งดวงตะวันหรือเทพแห่งดวงอาทิตย์เท่านั้น (แต่บางที่กล่าวว่าพระองค์คือ ดวงอาทิตย์เองเลย) ทั้งยังเป็นสหายกับพระอินทร์ แต่พระอินทร์ทรงเป็นใหญ่กว่า ต่อมาคัมภีร์ในยุคหลังๆ (ยุคปุราณะ) ได้จารึกกำเนิดของพระวิษณุไว้แตกต่างไปจากเดิมอีกหลายลักษณะ เช่น บ้างก็ว่าพอเพลิงบรรลัยกัลป์ล้างทุกสรรพสิ่งสิ้นแล้ว พระเวทพระธรรมทั้งหลายประชุมกันเข้าก็บังเกิดเป็นองค์พระศิวะขึ้น แล้วพระศิวะก็ทรงสร้างพระวิษณุอีกต่อ ด้วยการเอาหัตถ์

ซ้ายลูบหัตถ์ขวา และโปรดให้พระวิษณุเป็นผู้สอนศิลปศาสตร์แก่ชนชั้นวรรณะกษัตริย์ (ตำนานนี้คงเป็นของฝ่ายไควนิกาย ที่นับถือพระศิวะว่าใหญ่กว่าพระนารายณ์)

บางตำนาน (จากคัมภีร์ *วราหะปุราณะ*) ก็ว่า พระวิษณุกับพระพรหมเป็นองค์เดียวกัน โดยเล่าต้นสายปลายเหตุของเรื่องนี้ว่า ทิวทั้งสากลจักรวาลมีเพียงพระพรหมอยู่องค์เดียวเท่านั้น แต่พระพรหมเป็นอรูปรูปเทพ (คือเทพที่ไม่มีตัวตน) เมื่อมีความประสงค์จะสร้างสรรพสิ่งจึงต้องแบ่งภาคพระองค์เองออกมาเป็นรูปเทพ (เทพที่มีตัวตน) ก่อน รูปเทพที่ว่าองค์นี้ก็คือ พระวิษณุ แล้วพระพรหมก็ประทานพรให้พระวิษณุทรงเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งปวง และเป็นผู้บริหารโลกทั้งสาม

และจากคัมภีร์ *ปัทมปุราณะ* ได้เสริมต่ออีกว่า เพื่อให้มีผู้ช่วยในการสร้างโลก พระวิษณุได้แบ่งภาคออกเป็นสามคือ เป็นพระพรหม เทพผู้สร้าง จากสี่ข้างขวา เป็นพระวิษณุ เทพผู้บริหารจากสี่ข้างซ้าย และเป็นพระศิวะ มหาเทพผู้ทำลายจากบั้นกลางพระองค์ พระเป็นเจ้าปางนี้ คือ ‘พระตรีมูรติ’ ซึ่งมีลักษณะเป็นเทพสูงสุดทั้งสามองค์อยู่รวมกันเป็นองค์เดียว (ตำนานหลังนี้คงเป็นของฝ่ายไวษณพนิกาย ที่นับถือพระวิษณุหรือพระนารายณ์ว่าใหญ่กว่าพระศิวะ)

เรียกได้ว่ายุคหลังๆ พระวิษณุได้รับความเคารพนับถือมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นหนึ่งในสามเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ และนาม ‘พระนารายณ์’ ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นของพระพรหม ก็ได้เปลี่ยนมาเป็นของพระวิษณุในยุคนุราณะนี้เอง ซึ่งทางวรรณคดีไทยเราค้นเคยกับนาม ‘พระนารายณ์’ และ ‘พระวิษณุ’

ว่าเป็นองค์เดียวกันมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว

เกี่ยวกับนาม ‘พระนารายณ์’ นี้ยังมีที่มาเป็นอีกอย่างหนึ่งว่า พระนารายณ์เป็นฤๅษีตนหนึ่งซึ่งเป็นบุตรของฤๅษีธรรมะ มีเพื่อนฤๅษีที่สนิทกันมากตนหนึ่งชื่อ นร ทั้งสองฤๅษีได้เดินทางจากโลกมนุษย์ไปยังโลกสวรรค์ และได้ช่วยพวกเทวดาปราบอสูรร้ายตนหนึ่งเลยได้รับความเคารพนับถือจากเหล่าเทวดา ต่อมาฤๅษีนารายณ์ได้บำเพ็ญเพียรที่เขาหิมาลัย จนบรรลุผลกลายเป็นผู้รู้แจ้ง (The All Soul) ทวยเทพจึงบูชาท่านในนาม ‘พระนารายณ์’ (ข้อความนี้พบจากคัมภีร์มหากาพย์ มหาภารตะ ซึ่งแปลไปจากตำนานอื่นๆ)

แต่ไม่ว่ากำเนิดแห่งพระนารายณ์จะเป็นตามตำนานไหน พระองค์ก็ยังคงครองตำแหน่งเทพแห่งการพิทักษ์รักษาโลกอยู่ดี และด้วยเหตุนี้ยามใดที่เกิดความเดือดร้อนขึ้นในโลก พระองค์จะแบ่งภาค ‘อวตาร’ ลงมาปราบยุคเข็ญนั้น และนำความสงบสุขกลับคืนมาสู่เหล่าเทวดาและมนุษย์เสมอ

อวตารของพระนารายณ์มีมากมายจนแทบจะนับกันไม่ไหว (บางตำนานนับได้ถึงยี่สิบสองปางทีเดียว) แต่ที่ขึ้นชื่อที่สุดมีอยู่สิบปางคือ

๑. มัตสยวตาร เป็นปลาไปปราบหัยครีพอสูร
๒. กูรมาวตาร เป็นเต่าเพื่อช่วยอนุเคราะห์ในการกวนน้ำอมฤต
๓. วราหาวตาร เป็นหมูไปปราบหิรัณยักษ์
๔. นรสิงหาวตาร เป็นคนครึ่งสิงห์ไปปราบหิรัณยกบิลิ
๕. วามนาวตาร เป็นพราหมณ์แคะไปปราบท้าวตวันตาสูร (ท้าวพลี)
๖. ปรศุรามาวตาร เป็นพราหมณ์ใช้ขวานเป็นอาวุธไปปราบกษัตริย์

อวตาร (อวตารปางนี้เองที่คนไทยเราชอบไปนึกว่าเป็นยักษ์ชื่อ รามสูร)
๗. รามจันทราวตาร เป็นพระรามไปปราบทศกัณฐ์
๘. กฤษณาวตาร เป็นพระกฤษณะไปปราบท้าวพาดาสูร
๙. พุทธาวตาร เป็นพระสมณโคดมพุทธเจ้า เพื่อปราบพญามาร
มาร แต่บางทีก็ว่าเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อหลอกล่อคนซึ่งไม่มั่นคงต่อศาสนา
พราหมณ์ให้หลงผิดจะได้ตกนรก (ตำนานนี้คงเป็นการทำสงครามจิตวิทยา
ของฝ่ายพราหมณ์ที่ใช้กับฝ่ายพุทธในอินเดียนั่นเอง) และบ้างก็ว่า เป็นเพียง
นักบวชเพื่อหลอกเอาศิวิลิ่งค์คืนจากสูรตรีบุรุษเท่านั้น

๑๐. กัลกยวตาร เป็นมหาบุรุษที่จะมาในอนาคตเพื่อบันดาลโลก
ให้พบกับความสุข (ปางนี้แสดงถึงความหวังของมนุษยชาติ ซึ่งมีแทรกอยู่
ในแทบทุกศาสนา เช่น ทางพุทธหวังจะให้มีพระศรีอาริย์ คริสต์หวังถึงเมส
สิยาห์ และอิสลามก็หวังว่าจะมีมะฮ์ดี มาช่วยชาวโลกให้ได้พบแต่ความสุข
ในอนาคต)

แต่ใน *นารายณ์สิบปาง* ฉบับหอสมุดฯ นั้น ไม่มีปางที่หก ปรศุรามาว
ตาร กับปางที่สิบ กัลกยวตาร แต่มีปางอัปสรวตาร (เป็นนางฟ้า ไปปราบ
นนทก) และปางมหิงสาวตาร (เป็นกระบือเถื่อน) มาแทนที่

จะอย่างไรก็ตาม อวตารปางที่ขึ้นชื่อที่สุดของพระนารายณ์ก็ยังคงเป็น
ปางที่อวตารเป็น พระกฤษณะ กับ พระราม นั่นเอง เพราะอวตารทั้งสอง
ปางนี้ได้รับความเคารพบูชาจากชาวฮินดูอย่างมาก และชาวฮินดูบางนิกาย
ก็เคารพบูชาพระกฤษณะกับพระราม ว่าเป็นพระเป็นเจ้าเสมอด้วยพระ
นารายณ์เองเลยทีเดียว

ชาวฮินดูโดยทั่วไปเชื่อกันว่า พระนารายณ์โปรดการบูชาด้วยไฟ
และทรงเป็นเทพที่มีรูปลักษณะงดงามที่สุดในบรรดาเทวดาชาย มีผิวกาย
สีนิลแก่ (ไม่ใช่สีดำ แต่เป็นสีเขียวคราม) ทรงอาวุธอย่างกษัตริย์ เลือกร
สีเหลือง มีสิ่กร ทรง (ถือ) อาวุธ สังข์ (ชื่อ ปัญจชัณย) จักร (ชื่อ สุธรรชนะ
หรือ วัชรนาถ) คทา (ชื่อ เกาโมทก) และบางทีก็ทรงอาวุธอื่นๆ เช่น ธนู (ชื่อ
ศารณคะ) ดอกบัว (ปทุม) พระขรรค์ (ชื่อ นันทก) ขนพระอูระมีขนเรียงเป็น

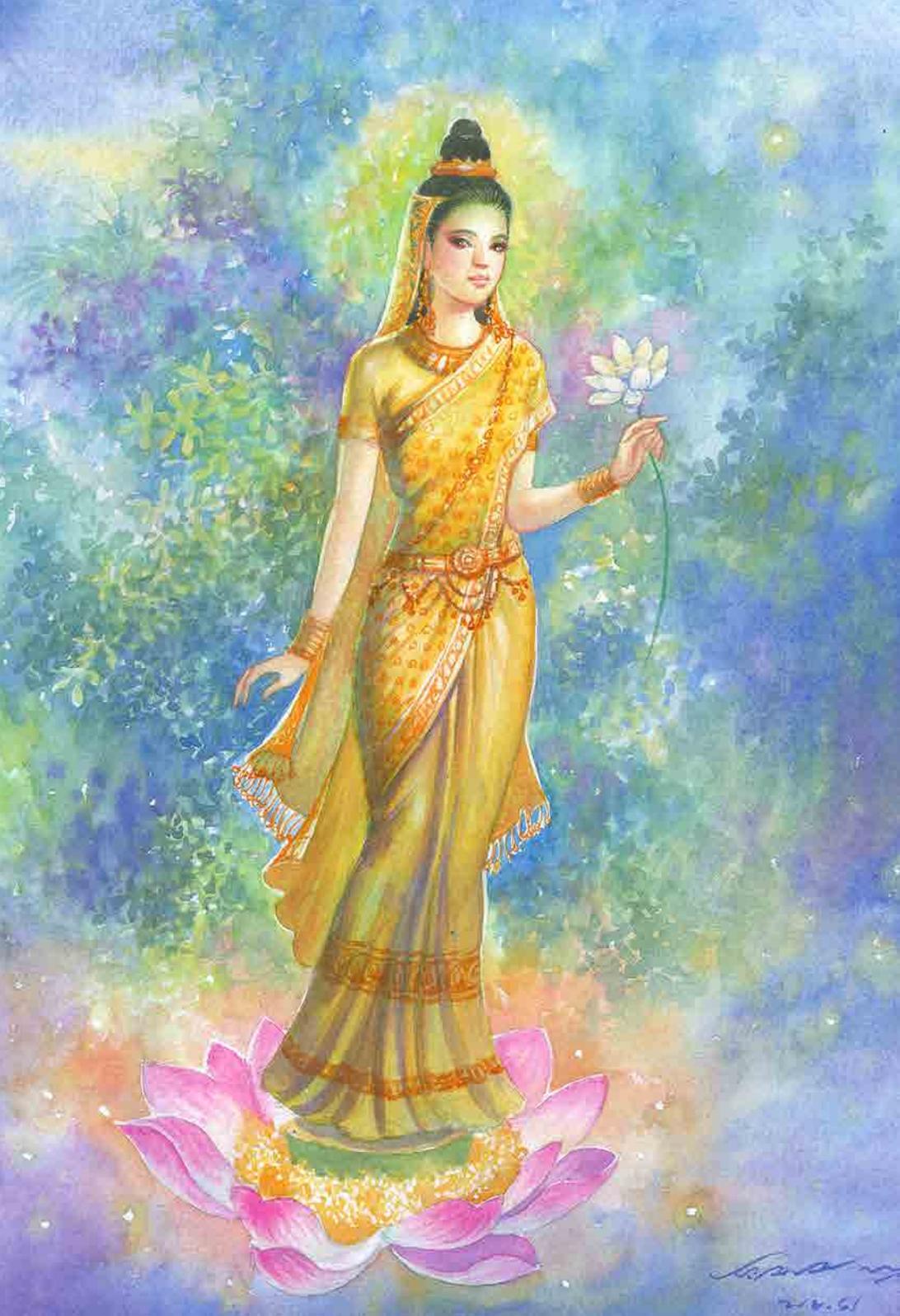
รูปยันต์ ‘ศรีวิวัตสะ’ ทรง (สวม) แก้วทับทรวงชื่อ ‘เกาสตุภ’ (ทรงได้ในคราว กวนน้ำอมฤต) และวลัย (กำไล) แก้วชื่อ ‘สยมันตก’ (กำไลแก้วนี้มี คุณลักษณะพิเศษคือ ทำให้เจ้าของได้ทองวันละแปดทาบ และป้องกันภัย จากคน สัตว์ น้ำ ไฟ และลางร้ายต่างๆ ได้)

ทรงมีมเหสีคือ พระลักษมี มีพญาครุฑเป็นพาหนะ (พญาครุฑตนนี้ ทางวรรณคดีไทยมีชื่อว่า ‘เวนไตย’ แต่ทางฮินดูชื่อว่า ‘สุบรรณ’) มีพญา อนันตนาคราชเป็นบัลลังก์ มีวิมานเป็นแก้วมณีที่สถิตอยู่บนแผ่นดินทองคำ ชื่อ ‘ไวภูณฐ์’ ซึ่งเป็นทองคำทั้งแผ่น วัดโดยรอบได้สองหมื่นโยชน์ (ใน มหา ภารตะ ว่ากว้างแปดหมื่นโยชน์) อยู่ ณ เกษียรสมุทร ซึ่งมีแหล่งน้ำจาก แม่พระคงคาที่ไหลผ่านศิระะแห่งธรวะ (ยอดโลกหรือดาวเหนือ) สู่เกตาแห่ง ลัปตะฤาษี (ดาวฤกษ์เจ็ดตน หรือที่ไทยเราเรียกว่า ‘หมู่ดาวจระเข้’) ลงมายัง สระสวรรค์ทั้งห้าที่เต็มไปด้วยดอกบัวสีน้ำเงิน แดง และขาว ก่อนจะถึง เกษียรสมุทร

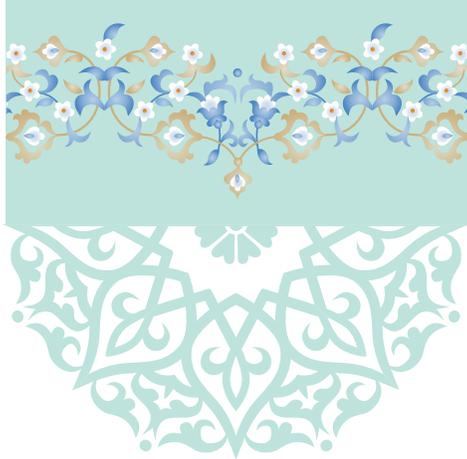
(เรื่องเกี่ยวกับวิมานไวภูณฐ์ของพระนารายณ์นี้มีเหตุแย้งกันเป็น สองฝ่าย เพราะบางที่ว่าอยู่ที่เกษียรสมุทร แต่บางตำนานกลับกล่าวว่า อยู่ที่ ยอดเขามันทระ ที่อยู่เหนือยอดเขาพระสุเมรุขึ้นไปอีก)

ส่วนพระนามของพระนารายณ์นั้นมีมากถึงพันพระนามด้วยกัน และ เชื่อกันว่า ผู้ใดสามารถท่องพระนามของพระองค์ได้ครบทั้งพันจะได้บุญมาก แต่ผู้เขียนหมดปัญญาจะค้นหาพระนามทั้งพันมาได้ครบ (ไม่อย่างนั้นทั้ง ผู้เขียนกับท่านผู้อ่านคงได้บุญกันมากแน่ๆ) จึงได้แต่หาพระนามที่มักจะ พบเห็นในวรรณคดีไทยมาแล้วสู้กันฟังเท่านั้นคือ

พระนารายณ์ (ผู้เคลื่อนไปในน้ำ) ชลศायิน (นอนเหนือน้ำ) พิษณุ (วิษณุ) มุราริ (คัทรูแห่งมุร) นระ (คน) ทริ (ผู้สงวน) ปัญญาทุท (ทรงอาวุธ ทำชนิด) อนันตโคยณ (นอนบนอนันตนาค) ปีตามพร (ทรงเลื้อยสี่เหลี่ยม) ลักษมีปติ (สวามีของลักษมี) ปุรุષะตมะ (ยอดคน) จัตุร मुख (สี่แขน) อนันต (ไม่สิ้นสุด) อนันต์ (ไม่มีที่สิ้นสุด) ทาโมทร (มีเชือกพันรอบเอว) กฤษณะ (ดำ) โควิน หรือโคบาล (ผู้เลี้ยงโค) ❀

Signature
2006

พระลักษมี

นี่บอกกันว่า พระลักษมี คือเทวีแห่งความดี ความงาม ความรัก ความมั่งมีศรีสุข และโชคลาภ แต่เหตุที่ทำให้พระนางเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดสำหรับชาวไทยเราก็คือ พระนางเป็นมเหสียอดแสนหาของพระนารายณ์นั่นเอง

กำเนิดของพระลักษมีมีเล่าขานกันมากตำนาน และมีมานานตั้งแต่สมัยพระเวท (ยุคแรกของศาสนาพราหมณ์) ในยุคพระเวท พระนางเป็นเทวีที่รวยทรัพย์เหลือหลาย จนเหล่าเทพจำนวนมากจึงพระนางตาเป็นมัน แล้วต่อมาพระนางก็ได้กลายเป็นมเหสีของพระนารายณ์

ในสมัยคุปตะ (ชื่อราชวงศ์หนึ่งในอินเดียยุคโบราณ) พระลักษมีก็คือเทวีแห่งทรัพย์ ที่มีอีกพระนามหนึ่งว่า 'สิริมา' ส่วนในคัมภีร์ *วิษณุปุราณะ* กล่าวถึงกำเนิดของพระลักษมีว่า พระนางคือธิดาของพระฤๅษีภฤคุ กับนางชยาตี

แม้จะมีตำนานการกำเนิดมากแบบหลายอย่างดังตัวอย่างข้างต้น แต่ตำนานไหนๆ ก็ไม่โรแมนติคและเป็นที่ยอมรับมากเท่ากับตำนานจากคัมภีร์

รามายณะ (กวีวรรณกรรมเรื่อง รามเกียรติ์ ใดละ)

ใน รามายณะ กล่าวถึงกำเนิดของพระลักษมีว่า มีอยู่วันหนึ่ง พระฤๅษีทิวราสได้รับมาลัยดอกไม้สวรรค์จากนางฟ้านางหนึ่ง พอดีพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณผ่านมา ฤๅษีทิวราสเลยยกมาลัยดอกไม้ให้พระอินทร์ พระอินทร์ได้ทรงรับมาวางบนเคียวช้าง แต่กลิ่นหอมของดอกไม้ทำให้ช้างเอราวัณเกิดอาการคลั่ง ใช้งวงจับมาลัยดอกไม้ลงมาเหยียบ เป็นเหตุให้ฤๅษีทิวราสโกรธ และสาปให้พระอินทร์เสื่อมฤทธิ์

(พระฤๅษีทิวราสเป็นฤๅษีที่มีฤทธิ์มาก แต่โหดร้าย ชัดใจอะไรก็สาปทันที เช่น ในเรื่อง ศกุนตลา ฤๅษีทิวราสไปหาพระกัณวมุณีที่อาศรม นางศกุนตลามัวแต่ใจลอยไม่ได้ออกมาต้อนรับ ก็เลยถูกสาปให้พลัดพรากกับท้าวหุชยนต์เสียหลายปี)

นับแต่นั้น พอเทวดากับอสูรที่รักเพื่อสูรอยู่เรื่อย (ก็พระอินทร์เป็นแม่ทัพฝ่ายเทวดานี่นา) ทำเอาพระอินทร์ชักกลุ่ม และตัดสินใจไปขอความช่วยเหลือจากพระนารายณ์ พระนารายณ์ทรงแนะนำให้ทำพิธีกวนน้ำอมฤต แต่การกวนน้ำอมฤตไม่ใช่งานเล็กๆ

ฝ่ายเทวดาจึงต้องออกอุบายไปชวนพวกอสูรให้มาช่วยกันกวนน้ำอมฤตด้วย โดยให้สัญญาว่า เมื่อทำสำเร็จจะแบ่งน้ำอมฤตให้ครึ่งหนึ่ง ฝ่ายอสูรก็ตกลง

เมื่อถึงกำหนด พระอิศวร (พระคิวยะ) พระนารายณ์ (พระวิษณุ) และพระพรหม ได้เสด็จมาเป็นประธานในพิธี สถานที่ที่ใช้ในการทำพิธีนั้นไม่ใช่ที่ใดไหนอื่น ก็เกษียรสมุทรที่ประทับประจำของพระนารายณ์นั่นเอง

พวกเทวดาพากันเก็บเอาสมุนไพโรบายาวานวิเศษโอสถต่างๆ มาทิ้งลงในเกษียรสมุทร เอาเขามันหระ (ก็เขาที่สถิตวิมานของพระนารายณ์อีกนั่นแหละ) มาเป็นไม้กวน เอาพญาวาสูกีร์มาเป็นเชือกชักไม้กวน โดยเทวดาชักทางหางนาค ส่วนพวกอสูรชักทางหัวนาค (พวกเทวดานั้นมีความฉลาด (แกมโกง) โดยให้อสูรชักทางหัวนาค ก็เพราะรู้ว่าลมหายใจของพญานาค

นั้นพุ่งออกมาเป็นไฟพิษ)

อย่างไรก็ตาม การร่วมมือกันระหว่างเทวดากับบอสูรเพื่อกวนน้ำอมฤตในครั้งนี้ได้สำเร็จลงด้วยดี และนอกจากจะได้น้ำอมฤตตามจุดมุ่งหมายแล้ว ยังมีผลพลอยได้สูงสุดพิเศษเป็นของแถมอีกหลายอย่าง (บางตำนานบอกว่า ทั้งผลพลอยได้และน้ำอมฤตรวมกันแล้วมีสิบสี่อย่าง แต่บางตำนานบอกว่ามีเพียงเก้าอย่าง) คือ

๑. วัวสารพัดนึก ชื่อ สุรมี หรือ กามะธนู ซึ่งเทวดาพร้อมใจกันมอบให้ พระพรหมฤๅษีวิชิษฐมุณี (ใน บ่อเกิดรามเกียรติ์ ว่าวัวตัวนี้ชื่อ สวลา)

๒. วารุณี เทวีแห่งเหล่า ซึ่งต่อมาได้เป็นชายาของพระวรุณเทพแห่งน้ำและฝน (แต่บางตำนานกล่าวว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในการกวนน้ำอมฤตอันดับที่สอง เป็นเหล่าจริงๆ เลย ไม่ใช่เทวีแห่งเหล่าซึ่งเป็นสาวงามแต่อย่างใด)

๓. ต้นปาริชาติ เป็นต้นไม้ที่ออกดอกมีกลิ่นหอมมาก ใครได้ดมกลิ่นหอมนี้จะระลึกชาติแต่ปางก่อนได้ หรือถ้าหญิงใดนำดอกปาริชาติมาประดับผมก็จะมีเสน่ห์แรง พระอินทร์ได้กรรมสิทธิ์ต้นไม้นี้ไปปลูกที่สวนนันทวันในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

๔. อัปสร เป็นสาวรูปงาม และเป็นทิพย์คล้ายพวกนางฟ้า แต่ไม่มีเทวดาหรืออสูรตนใดรับเป็นคู่ครอง จึงกลายเป็นของกลางคือบำเรอทั่วไปมีจำนวนมากถึงหกสิบโกฏิ (คำว่า อัปสร แปลว่า เกิดจากน้ำ)

๕. พระจันทร์

๖. พิษ

๗. พระลักษมี และ...

๘. รัตนันตี (รัตนันตริ หรืออันอันตริ) เทวแพทย์ทูนผอบน้ำอมฤตขึ้นมา

พอได้น้ำอมฤต พวกเทวดาก็ใช้อูบายหลอกล่อจนฝ่ายตนเท่านั้นที่ได้ดื่ม ส่วนพวกอสูรก็อดไปตามระเบียบ เรียกว่าเหน้อยฟรี นอกจากอสูรตนเดียวเท่านั้น คือ พระราหู ที่ได้ดื่มน้ำอมฤตด้วย เพราะได้แปลงตัวเป็นเทวดา

เข้าไปในเทพชุมนุม แต่ก็ถูกพระอาทิตย์กับพระจันทร์เห็นเข้า และทูลฟ้อง
 พระนารายณ์ พระนารายณ์จึงขว้างจักรหมายสังหารพระราหู จักรถูกพระ
 ราหูขาดกลางตัว แต่ไม่ตาย เพราะพระราหูได้ดื่มน้ำอมฤตแล้ว
 ออกนอกเรื่องไปเยอะเซียว ตอนนั้นมาเข้าเรื่องกันใหม่ดีกว่า
 ตอนที่พระลักษมีเกิดนั้น มีบรรยากาศที่แสนจะโรแมนติค ถ้า
 บรรยายด้วยความเรียงธรรมดาก็คงผิดไป เลยขออัญเชิญบทพระราชนิพนธ์
 ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งทรงพรรณนาเป็นโคลงดังนี้ว่า

จากสาครผุดขึ้น	ที่เจ็ด
คือดอกกมลบาน	แจ่มจ้า
มีเทวีเสด็จ	กลางดอก
งามประเสริฐเลิศเหล่า	แหล่งสาม
มีนามปรากฏต้อง	พระศรี (พระลักษมี)
ศุภลักษณ์ใดปาน	เปรียบได้
งามยิ่งสุนารี	มवलหมด
จินตกวีไร้	พจน์ชม
รื่นรมย์ไปทั่วพื้น	ภูมสวรรค์
ปวงมุณีตะลึง	เนตรจ้อง
ครานั้นเหล่าคนธรรพ์	ขานศัพท์ ชมแฮ
อีกอัปสรฟ่องทอ	นภา
คงคาอีกน่านน้ำ	ในสรวง
ก็หลั่งมาอวยพร	พร้อมพร้อม

ทเวะคชเองวง	จับภาชน์ ทองแฮ
จ้วงตักวารील้อม	รดถวาย
ฝ่ายเกษียรสมุทรนั้น	ยินดี
เชิดทิพยมาลัย	เลิศล้ำ
ร้อยด้วยสุรมาลี	หอมรื่น
ปมิเหี่ยวฤาษั	สักวัน
อันสุรเทพผู้	ศิลป์
วิศวะกรรมาเอก	ช่วงนั้น
นิรมิตเครื่องทรงศรี	สุวรรณรัตน์
แวววิบจับช่อชั้น	นภา

จากตำนานนี้จะเห็นได้ว่า พระลักษมีเกิดจากฟองคลื่นในเกษียรสมุทร คราวทเวดาและอสูรกวนน้าอมฤต และพระนางทรงโฉมงามจนไม่มีใครเทียบได้ ก็ขนาดฤาษีพากันตะลึง แม้แต่กวีที่ถุกยกว่ามีฝีปากยังไม่สามารถหาถ้อยคำมาเปรียบเทียบกับความงามของพระนางได้ถูกเลย อย่างนี้ก็ไม่ได้ผิดละ ที่พระลักษมีจะได้ตำแหน่งเทวีแห่งความงามไปครอง

แล้วยิ่งตอนพระนางเกิดนั้นคงเซ็กซี่น่าดูชม เพราะพระวิศวะกรรมนายช่างเอกแห่งสรวงสวรรค์ได้เนรมิตเครื่องทรงถวาย (ลงแบบนี้ก็แปลได้ว่า ตอนนั้นพระนางมิได้ทรงอาภรณ์นะสิ)

และสาเหตุที่พระลักษมีได้เป็นมเหสีของพระนารายณ์นั้น ก็เกิดขึ้นในตอนนั้นเช่นกัน เพราะพอพระวิศวะกรรมถวายเครื่องทรง พระนางก็รับไปแล้ว...

ครานั้นทรงเครื่องแล้ว	พระศรี (พระลักษมี)
เสด็จไปเฝ้าวิษ	ณุไท่
บังคมพระจักรี	กายยอบ
วิษณุรับกอดไว้	กั้บทรวง

เป็นอันว่าในระหว่างสามมหาเทพผู้ยิ่งใหญ่อันมีพระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ ซึ่งเป็นประธานในพิธีกวนน้ำอมฤตอยู่ ณ ที่นั้น พระลักษมี ทรงเลือกพระนารายณ์ที่ทรงรูปงามที่สุด ก็ดูเหมาะสมกันดี ไม่มีเทวดาหน้าไหนกล้าคัดค้าน (แต่ก็เสียดายไปตามๆ กัน)

ยกเว้นแต่พระศิวะองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงอุทธรณ์ว่า ไม่ยุติธรรมเลย ก็พระองค์ทรงโสดอยู่แท้ๆ (ตอนนั้นพระศิวะยังไม่มีพระสตี และพระอุมาก็ยังไม่เกิดเลย) พระลักษมีไม่เลือก กลับไปเลือกพระนารายณ์ซึ่งมีพระเมสสิงามๆ อยู่แล้วถึงสามองค์คือ พระสร้สวดี พระคงคา และพระธรณี (บางตำนานว่า มีแค่สององค์แรก พระธรณีไม่เกี่ยวด้วย)

แต่พระลักษมีก็ไม่ยอมเปลี่ยนใจหันมาแลพระศิวะเลย ทำเอามหาเทพผู้ยิ่งใหญ่แห่งเขาไกรลาสจนพระทัยไปเอง เป็นอันว่าในที่สุดพระลักษมีก็เลือกพระนารายณ์เป็นพระสวามี

พระนารายณ์นั้นก็เป็นที่รู้ๆ กันอยู่ว่า ทรงออกจะงู้นักจนกาจขนาดไหน ไม่ว่าจะป็นยักษ์มารอสูรผู้ร้ายกาจหรือขโมยขโจร (อ้อ อันหลังไม่เกี่ยว) พระองค์ทรงปราบเสียเรียบจุ้ (ดูๆ ไปพระนารายณ์ก็เหมือนกับเป็นตำรวจแห่งจักรวาลเนอะ)

แต่เมื่ออยู่อย่างหนึ่งที่มหาเทพแห่งเกษียรสมุทรทรงปราบไม่ไหว ก็บรรดามเหสีของพระองค์เองโง่ละ ปัญหาภรรยาหมักทำเอาพระนารายณ์แทบเอาองค์ไม่รอด ในที่สุดทรงคิดสระระตะบวกลบคุณหารเสร็จ ไม่มีวิธีไหนดีไปกว่าตัดใจ ยกพระสร้สวดีให้พระพรหม และยกพระคงคาให้พระศิวะ แต่พอถึงตาพระธรณี พระนารายณ์ยังไม่ทันจะยกพระนางให้ใคร พระนางก็น้อยพระทัยเสียก่อน เลยเสด็จหนีพระสวามีลงมาอยู่ในโลกมนุษย์

เสียเอง นับจากนั้นมาพระนารายณ์เลยมีพระมเหสีเพียงองค์เดียวคือพระลักษมี และก็ไม่มีชายอื่น ๆ อีกเลย

พระลักษมีทรงครองคู่อยู่กับพระนารายณ์อย่างแสนหวานชื่น และมีโอรสด้วยกันคือ พระกามเทพ เจ้าแห่งความรัก ผู้ชอบแผลงศรดอกไม้ อานน้ำผึ้งไปปักกอกคูรักรักรักรักทั้งหลายทั่วโลกไงล่ะ

จากตำนานนี้ ทำให้ผู้เขียนอดนึกถึง เทพีวินัส (ชื่อภาษากรีกว่า อะโฟรไดติ) เทวีแห่งความงามของฝรั่งไม่ได้ เพราะทั้งพระลักษมีและเทพีวินัสต่างมีกำเนิดจากฟองคลื่นในมหาสมุทรเหมือนกัน เป็นสุดยอดแห่งความงามบนสวรรค์เหมือนกัน และเป็นมารดาของพระกามเทพเหมือนกัน

แต่ก็มีบางจุดที่เทวีทั้งสององค์นี้ต่างกันอย่างมากคือ เทพีวินัสใช้อัจฉา แต่พระลักษมีทรงเมตตาและอารี เทพีวินัสเกิดขึ้นจากเปลือกหอย แต่พระลักษมีเกิดขึ้นจากดอกบัว

เทพสวามีของเทพีวินัสชื่อวิวัลักษณ์ แต่เทพสวามีของพระลักษมีทรงรูปร่างงามอย่างชนิดที่หากมีการประกวดก็คงได้ตำแหน่งชายงามแห่งเทวโลกไปกินดิบแน่ แถมเก่งอีกต่างหาก

เทพีวินัสเจ้าชู้และนอกใจสามี เที่ยวเป็นชู้กับเทวดาและมนุษย์รูปร่างไปทั่ว (ชื่อนี้บอกจะนำเห็นใจพระนาง ก็พระนางถูกบังคับให้มีแฟนแสนชั่วเห่สุดทนนี่) แต่พระลักษมีรักเดียวใจเดียว ก็ขนาดพระศิวะที่ทั้งทรงดีและรูปร่างที่สุดองค์หนึ่งบนสวรรค์ พระนางยังไม่ยอมขายเนตรแลเลย แล้วพระนารายณ์เสด็จอวตารที่ไร พระนางจะตามเสด็จไปเป็นคู่ชีวิตด้วยเสมอ เช่น

เมื่อพระนารายณ์อวตารเป็น วามน (พราหมณ์แคะ) พระลักษมีก็เป็น นางกมลมา

เมื่อพระนารายณ์อวตารเป็น ปรศุราม (พราหมณ์ถือขวานเป็นอาวุธชื่อราม) พระลักษมีก็เป็น นางธรรณี

เมื่อพระนารายณ์อวตารเป็น พระกฤษณะ พระลักษมีก็เป็น นาง รุกมิณี

เมื่อพระนารายณ์อวตารเป็น พระราม พระลักษมีก็เป็น นางสีดา

เรียกว่าเป็นเนื้อคู่กันทุกชาติเลยละ

เมื่อเปรียบเทียบส่วนคล้ายคลึงและแตกต่างระหว่างสองเทวีต่าง
ความเชื่อนี้แล้ว ก็มาว่ากันถึงลักษณะเฉพาะองค์ของพระลักษมีกันดีกว่า

พระลักษมีนอกจากจะมีความงามเป็นเลิศแล้ว ยังมีวาจาไพเราะ
กิริยานิ่มนวลชวนใจ และมีกลิ่นกายหอมเหมือนดอกบัวฟุ้งจรไกลถึงสอง
ร้อยโยชน์ (บ้างก็ว่าแปดร้อยโยชน์) มีผิวสีทอง ทรงอาภรณ์สี่เหลี่ยม มักจะ
ถือดอกบัวประทับบนดอกบัวอยู่ข้างองค์พระนารายณ์ที่บรรทมบนบัลลังก์
อนันตนาคราช (ที่เรียกว่า นารายณ์บรรทมสินธุ์) และทรงมีรัศมีเปล่งปลั่ง
ราวสายฟ้าแลบ

ชาวฮินดูถือกันว่า พระลักษมี คือเทวีผู้อุปถัมภ์สตรีทุกชนชั้น และ
อำนาจโชคลาภทรัพย์สมบัติแก่ผู้บูชาพระนาง ดังนั้นพ่อค้าทุกคนและหญิง
สาวทั้งหลายจึงบูชาพระลักษมี ท่านผู้อ่านคงจำกันได้ว่า ครั้งแรกที่กำมนิต
ได้เห็นนางสิทฺฐินั้น วาสิตฺฐีกำลังเล่นคลิบูชาพระลักษมีอยู่

และก็เหมือนกับเทพเทวีทั้งหลาย พระลักษมีทรงมีนามอื่นๆ อีกมาก
จนบางที่ถูกเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเทวีอีกองค์ก็มี นามของพระลักษมีที่พบเห็น
ในวรรณคดีบ่อยๆ ก็คือ

ลักษมี	แปลว่า	มีความถึงพร้อม หรืองามพร้อม
ศรี	แปลว่า	มิ่งมงคล
หริปรียา	แปลว่า	เป็นที่รักของพระหริ (พระนารายณ์)
ปัทมา	แปลว่า	บัวหลวง
ปัทมาลัย	แปลว่า	สถิติในบัวหลวง

ชลธิชา	แปลว่า	เกิดจากน้ำ
โลกมาตา	แปลว่า	มารดาโลก
อินทिरา	แปลว่า	งาม
ภควดี	แปลว่า	งามพร้อมทั้งรูปและกิริยา และนำมาซึ่ง ความรุ่งเรือง
กษิราพิตินัย	แปลว่า	ลูกสาวแห่งทะเลน้ำนม ❀